

Recenzje

Dumitriu-Tataranu I., Florescu I., Dumitrescu A. — Cercetări privind selectia unor proveniente si forme de larice natural din Republica Socialista România. Studiu biosistematic. **Badania proveniencji i form naturalnych modrzewia z Rumunii.** Studium biosystematyczne. Bucuresti 1970. Institutul de Cercetari Studii si Proiectari Silvice. Sector documentare. S. 166.

Autorzy przedstawiają rozległe i szczegółowe badania własne nad modrzewiem w drzewostanach rodzimego pochodzenia, uwzględniają jednak przy tym bardzo wiele pozycji literatury. Z łącznej liczby 182 pozycji poza rumuńskimi (40 pozycji) najwięcej jest niemieckich (45) i czechosłowackich (21); z literatury polskiej uwzględniono tylko 4 pozycje.

Praca obejmuje 12 rozdziałów, w których omówiono: cel badań (I), główne zasady zastosowanej metodyki i zebrane materiały badawcze (II), zmienność pokroju i kształtu strzały (III), zmienność niektórych cech drewna (IV), zmienność szyszek (V), zmienność ciężaru 1000 nasion (VI), spostrzeżenia z zakresu chromatografii kwasów aminowych zawartych w nasionach (VII), ocenę wartości wyróżnionych proveniencji (VIII), analizę statystyczną korelacji (IX), stanowisko modrzewia w Rumunii w systemie morfogeograficznym i genetyczno-ekologicznym (X), przewidywany zysk genetyczny pod względem wysokości drzew i ciężaru właściwego drewna (XI) oraz wnioski (XII). Pracę zamyka aneks zawierający 22 tabele wyliczeń statystycznych, spis

literatury oraz streszczenie w języku francuskim.

W Rumunii, podobnie jak w Polsce, modrzew nie tworzy zwartego zasięgu, lecz tylko rozrzucone stanowiska wyspowe. Łącznie gatunek ten występuje na powierzchni 4513 ha, jednak lite drzewostany zajmują jedynie 360 ha, a drzewostany z modrzewiem jako gatunkiem dominującym (udział 06—09) — 73 ha; w pozostałych drzewostanach z wymienionej powierzchni udział modrzewia jest niewielki lub zaledwie jednostkowy. Największa ostoja rodzimego modrzewia znajduje się w górach Lotru w Karpatach Południowych. Poza nią wyróżnia się jeszcze 4 ośrodki mniejsze — Bucegi i Zagan na styku Karpat Wschodnich i Południowych, Ceahlau w Karpatach Wschodnich oraz Vidolm na południe od Cluj nad rzeką Maruszą.

Referowane w pracy badania przeprowadzono na terenie tych 5 ostoi w 16 drzewostanach w wieku 47—295 lat, położonych na wysokości 1050—1810 m npm. Wyniki badań przedstawiono w 51 wnioskach końcowych. Wiele z tych wniosków ma znaczenie również dla nas i może być uwzględnione w naszych pracach.

Pod względem pokroju autorzy wyróżniają dwa podstawowe typy: 1) o wąskiej koronie, smukłej strzale i cienkich gałęziach wyrastających pod stosunkowo ostrym kątem, cechujący się wysokim udziałem drewna późnego i wyższym ciężarem właściwym drewna,

oraz 2) o dużej koronie, zbieższej strzale, grubych gałęziach i dużym kącie ich wyrastania, z niższym udziałem drewna późnego i ciężarem właściwym. Większą wartość hodowlaną ma niewątpliwie modrzew o cechach typu pierwszego, dlatego drobnogałęzistość, wąskość korony i smukłość strzały uznano jako ważne cechy przy selekcji. Kształt strzał jest zróżnicowany, przeważnie jednak są one proste (wśród badanych było 66% drzew prostych) a tylko nieznaczny odsetek drzew ma strzały wyraźnie krzywe (14%). Drzewa proste odznaczają się wyższym ciężarem właściwym drewna. Faktura kory jest bardzo zmienna i nie znaleziono związku między nią a proveniencją ani ciężarem drewna. Stwierdzono natomiast, że ciężar właściwy drewna modrzewia maleje z wysokością npm., co upodabnia ten gatunek do liściastych; zależność ta jest tak wyraźna, że pozwala na określenie przeciętnego ciężaru właściwego, gdy ma się tylko wysokość położenia drzewostanu.

Stosunkowo dużo uwagi poświęcono w pracy zmienności szyszek i nasion modrzewia. Obok materiałów rumuńskich wykorzystano także dane czechosłowackie oraz materiały polskie — otrzymane z Instytutu Badawczego Leśnictwa szyszki i nasiona modrzewia z Bliżyna, Dukli i Kowar. W tym miejscu konieczne jest skorygowanie danych dotyczących polskich pochodzeń modrzewia, które autorzy podali błędnie, a mianowicie:

Dane	Podano w omawianej pracy rumuńskiej			Właściwe		
	Dukla	Kowary	Bliżyn	Dukla	Kowary	Bliżyn
Szerokość geogr.	50°05	49°25	50°25	49°25	50°25	50°05
Długość geogr.	20°40	21°40	15°50	21°40	15°50	20°40
Wysokość npm	320	500	500	500	600	320
Wiek drzewostanu	115—135	120—135	115	120—135	115	115—135
Przec. wysokość	35	25	27	25	27	35
Przec. pierśnica	54	48	30	48	30	54

Autorzy stwierdzili znaczne podobieństwo szyszek pod względem długości między modrzewiem z Rumunii i polskim; podobnie zbliżony jest ciężar 1000 nasion modrzewia większości proveniencji rumuńskich i modrzewia z Bliżyna i Dukli. Na podstawie, ale z uwzględnieniem również innych elementów, modrzewie z Karpat rumuńskich zaliczają pod względem morfo-geograficznym do wyodrębnionego przez Domina ssp. *polonica* (Racib. ex Wóycicki). Ich zdaniem cechy morfologiczne modrzewia rumuńskiego odpowiadają zajmującej Tatry i Karpaty odmianie karpackiej (*var. carpatica Dom.*), pośredniej między typowym modrzewiem alpejskim (*ss. decidua var. decidua*) i typowym modrzewiem polskim (*ssp. polonica var. polonica*).

Chociaż opracowanie ma zasadniczo charakter statyczny, dotyczy bowiem przede wszystkim drzewostanów o zaawansowanym wieku, ma jednak dużą wartość poznawczą. Zawiera ono wiele danych informacyjnych o istniejących drzewostanach modrzewia, co pozwoli w przyszłości na udokumentowane wnioski przy ocenie potomstw w badaniach proveniencyjnych. Autorzy przewidują takie badania jako konieczny etap w realizacji zadań selekcji warunkującej zdyskontowanie omówionego zysku genetycznego.

Stefan Kocięcki

EKONOMIKA I ORGANIZACJA LESNOGO CHOZIAJSTWA (Ekonomika i organizacja gospodarstwa leśnego). Praca zbiorowa pod redakcją A. J. Muchina. Izdatielstwo „Lesnaja Promyslennost’”, Biblioteczka lesnika i mastiera lesa”. Moskwa 1969. S. 296, tabel 46, rysunków 22, poz. bibliografii 44, nakład 16 000 egz., cena 87 kop.

W książce naświetlono problemy ekonomiki przedsiębiorstw gospodarstwa leśnego, organizacji pracy i płac

w g. l., stan zagospodarowania lasów oraz przedstawiono na podstawie wielu danych, bogactwa leśne ZSRR.

Całość problematyki omawianej przez 7 autorów ujęto w 5 artykułach.

I. Las i jego znaczenie dla gospodarki narodowej ZSRR (Pietrow T. K., Wieliszczanski W. M., Sziemiakin I. J.).

II. Ekonomia przedsiębiorstwa leśnego (Woronin I. W.).

III. Organizacja pracy i płace w gospodarstwie leśnym (Borodin M. M.).

IV. Drzewa i krzewy radzieckich lasów (Wanin A. J.).

V. Lasy kołchozowe i ich stan gospodarczy (Muchin A. I.).

W artykule pierwszym (s. 3—71) wszechstronnie omówiono następujące zagadnienia:

— stan lasów ZSRR scharakteryzowany od strony powierzchni, rozmieszczenia, składu gatunkowego, struktury wieku, zarządzania, przyrostu i zapasu, z uwzględnieniem specyfiki przyrodniczo-leśnej poszczególnych regionów ZSRR oraz ich miejsca i roli w światowym gospodarstwie leśnym;

— znaczenie i kierunki wykorzystania drewna jako wszechstronnego surowca w gospodarce narodowej;

— ekonomika pełniejszego wykorzystania odpadów drzewnych;

— kompleksowy przerób drewna — jako nowej formy organizacji produkcji przemysłu drzewnego, pozwalającej na pełne wykorzystanie surowca drzewnego oraz likwidację odległych przewozów drewna;

— rolę użytków ubocznych w gospodarce narodowej;

— znaczenie lasu jako czynnika środowiska przyrodniczego wodoochronnego, wodoregulacyjnego, gleboochronnego i klimatycznego;

— funkcję sanitarno-higieniczną lasu, szczególnie w zakresie oczyszczania powietrza z CO₂, zdolność oczyszczania powietrza z pyłów i gazów przemysłowych.